

I 200-året for »geografiske-kartografiske arbejder« i Gotha udsender Haack dette historiske atlas, der tager udgangspunkt i den socialistiske revolution 1917 og derefter følger socialismens fremmarch og etablering af de socialistiske statssamfund og herunder peger på DDR's rolle på den internationale arena, den internationale arbejderbevægelse, de nationale befrielsesbevægelser samt udviklingslandenes kamp for uafhængighed, solidaritet og fredsbevægelser. Som modpol vises det at imperialismen i samme tid måtte acceptere følelige nederlag »og på den baggrund forstærke sine anstrengelser for at opretholde sine mod socialismen rettede positioner ved interventioner og neokolonisation«. Disse politiske aspekter handler de første 41 sider om, mens resten af atlasset er helliget befolkning og erhvervsforhold i alle jordens lande frem til 1980, gengivet under anvendelse af et stort farvespektrum, mange signaturer og talrige grafiske modeller. Kortenes overlæshed vanskeliggør oversigten og tjener egentlig ikke det velrenommerede Gothas kartografiske anstalt til ære, såfremt det har været ønsket at gøre atlasset tilgængeligt for en bredere læserkreds også uden for DDR.

Viggo Hansen

Carl Troll: Tagebücher der Reisen in Bolivien 1926/27. Bearb. von Felix Monheim. Hrsg. von Ingeborg Monheim. (Erdwissenschaftliche Forschung Bd. 19). Steiner, Stuttgart 1985.

XII, 390 s.: ill. 30 cm. DEM 118,-.

Den kun 26-årige Carl Troll havde en god faglig ballast med sig, da han i 1926 begav sig til Sydamerika for i Bolivia at drive de glacialmorfologiske studier videre, som han havde startet i Alperne, ligesom han genoptog sine plantagegeografiske arbejder spec. men henblik på de sydamerikanske plantesamfunds sammensætning, der interesserede ham glødende. Et helt års rejser og iagttagelser nedfældedes i 22 dagbøger, 7 ruteoptagelsesbøger, et herbarium på 3400 arter samt 80 landskabsskitser. Bearbejdelsen af dette omfattende materiale er blevet foretaget af Felix Monheim og udgivet af dennes enke, mens Trolls enke, Elisabeth, overførte dagbøgenes stenogramskrift til maskinskrift. Troll har haft alle mulige forudsætninger for på skrift at gengive og tolke sine iagttagelser, og der er delvis takket være Felix Monheims bearbejdelse kommet en levende skildring

ud af de knappe, stenogramagtige dagbogsoptegninger, der også 60 år senere står som et monument over Trolls indsats i højbjergforskningen. Det kan synes en mangel, at Troll ikke har medbragt fotografisk udstyr, men det har nok villet belaste hans rejseudstyr i betragtning af, at en stor del af turen foregik pr. muldyr, og fordi han i lange tider færdedes uden for civilisationen. Hans tolkede skitser har måtte gøre det ud for fotos trods deres af vind og vejr noget miserable tilstand.

Viggo Hansen

Geographers: bibliographical studies. Vol. 9. Ed. by T.W. Freeman.

Mansell, London 1985.

XIII, 162 s., ill. 28 cm. GBP 20,-.

Initiativtager til dette bind 9 såvel som af de foregående er en arbejdsgruppe under den Internationale Geografunion med betegnelsen The History of Geographical Thought i samarbejde med den internationale union for the History and Philosophy of Science. Serien er redigeret af T.W.Freeman, i de første år (1977-80) sammen med Philippe Pinchemel, og tanken har været at bringe en række biografier over geografer, der har gjort sig internationalt kendte ved banebrydende arbejder inden for forskningen og formuleringen af nye tanker og ideer. De i dette bind bibliograferede forskere virkede med enkelte undtagelser i perioden fra midten af forrige århundrede til midten af dette. Som eneste skandinaver optræder Ragnar Hult og J.E. Rosberg. Hverken i dette eller forrige bind finder man danske navne, mens 2 svenske geografer har fundet plads, nemlig Helge Nelson og J.G. Granö.

Viggo Hansen

Ulrich Ante: Zur Grundlegung des Gegenstandsbereiches der politischen Geographie: über das »Politische« in der Geographie. (Erdkundliches Wissen H. 75).

Steiner, Stuttgart 1985.

184 s. 24 cm. DEM 38,-.

Som grundlæggende betragtning af substansen i den politiske geografi fremholder forf. 2 indgangsvinkler eller objekter, dels som menneskets politiske handlinger, som de udspilles i et rum, og dels som samspillet mellem natur og politik med henblik på at forklare rumlige systemer og processer. Med sådanne indgangsvinkler fremstår den politiske geografi med et vidt spektrum, der ikke afviger meget fra den moderne opfattelse af kul-

turgeografien, især socialgeografien, hvor ikke mindst relationen menneske-rum er hovedobjektet inden for planlægningssfæren. Fremstillingen er på mange måder forbilledlig, hvis man anlægger de ovennævnte synspunkter på den politiske geografi og især ser spørgsmålet i et historisk perspektiv. Forfatteren taler også om de 3 skilte begreber: Politisk geografi, geopolitik og statsvidenskab, der afspejler sig i den historiske gennemgang af litteraturen. Her kommer naturligvis forholdene inden for den tyske litteratur frem, hvor geopolitikken i 1930'erne og 1940'erne var populær i regimet i Haushofers tolkning, der kan føres tilbage til Kjellén og Ratzels statsvidenskab. Også fransk litteratur får sin tolkning, men mest gøres det ud af de anglo-amerikanske bidrag til udviklingen af den politiske geografi som f.eks. hos Hartshorne og Harvey. Her kommer man naturligvis også ind på marxistiske ideer, på socialvidenskabens lovmæssigheder og de nomotetiske og ideologiske metoders udsagn. Litteraturlistens 250 forfatternavne siger noget om den store bredde i opfattelsen af den politiske geografi, og efter anmelderens mening er Ulrich Antes bog det absolut bedste bidrag til de synspunkter, der anlægges om og behandles i politisk geografi.

Viggo Hansen

Poul Holmelund: J.F. Schouw 1789-1852: Geografforlaget 1976-1985.

Geografforlaget, Brendstrup 1986.

XVII, 122 s., ill. 23 cm. Pris ikke oplyst.

Anledningen til den foreliggende udsendelse af en facsimile-udgave af J.F. Schouws Prøver på en Jordbeskrivelse med kommentarer af Poul Holmelund samt en biografi er Geografforlagets tiårsjubilæum i 1985, og man kan vanskeligt tænke sig en mere velkommen publikation i den anledning. Holmelund har ret i, at J.F.Schouws ry som lærebogsforfatter nærmest er gået af minde blandt dette århundredes geografilærere, selv om hans opfattelse af faget fik stor betydning for senere forfattere som C.A.Christensen og Andersen & Vahl. Schouws vidtspændende interesse inden for naturvidenskaberne gav sig mange udslag, som det ses af oversigten over hans »mærkedage«, der også nævner hans store politiske interesser, bl.a. manifesteret gennem hans deltagelse i den grundlovgivende stænderforsamling. Hans interesser for en demokratisk styreform hang sammen med, at han tillagde en naturvidenskabelig uddannelse stor betydning for almen-